

*Неліна Н.В., викладач
правознавчих дисциплін,
ВСП «КТЕФК ДТЕУ», м. Київ, Україна*

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТУДЕНСТВА

Важливою метою розбудови української держави є розвиток всебічно розвиненої, активної та відповідальної особистості, яка вміє швидко приймати рішення в умовах постійних змін, адекватно реагувати, гнучко змінювати поведінку. Суттєві зміни, що мають місце у житті українського суспільства, нові соціальні умови його розвитку також підсилюють необхідність розвитку активності, самостійності та відповідальності як особистісних та професійних рис успішного фахівця [4].

Найбільш перспективними для цілеспрямованого розвитку соціальної відповідальності є майбутні фахівці, які під час навчання у закладах фахової передвищої освіти засвоюють цінності суспільства та його культуру і потенційно можуть стати відповідальними та соціально зрілими особистостями. Саме на них в майбутньому буде покладатися відповідальність як за результати професійної діяльності, так і за державне управління на всіх рівнях.

У Національній доктрині розвитку освіти України серед основних завдань знаходимо: різнобічний розвиток індивідуальності дитини на основі виявлення її задатків і здібностей; формування ціннісних орієнтацій; збереження і зміцнення морального, фізичного і психічного здоров'я дітей; виховання національно свідомої, вільної, демократичної, життєво і соціально компетентної особистості. Отже, становлення і розвиток різнобічно та гармонійно розвиненої, активної особистості є пріоритетним напрямком та неодмінною умовою розбудови Української держави.

Як методологічну основу формування соціальної відповідальності студентів можна виокремити наступні підходи: культурологічний підхід – розкриває природу формування відповідальності особистості в контексті «культури», культурних традицій і інновацій у формуванні даної якості особистості; аксіологічний підхід – орієнтує на ціннісне-сміслове розуміння розвитку особистості і прийняття цінності відповідальності; історичний підхід – відображає шлях розвитку ідеї формування соціальної відповідальності особистості і дозволяє при розробці наукових факторів, умов, методів і засобів враховувати традиції і досвід, накопичені в даному напрямку; компетентнісний підхід – дозволяє визначити соціальну відповідальність студента як рушійну силу, що сприяє оволодінню компетенціями соціально ціннісної поведінки, ознакою якої є особистий соціальний вибір, який є благом для інших і для нього самого; особистісно-діяльнісний підхід – передбачає, що соціальна відповідальність формується в діяльності і одночасно є результатом даного процесу. Інтеграція перерахованих підходів відображає методологічні засади формування соціальної відповідальності студента, визначає вибір узгоджених

наукових стратегій і тактик їх реалізації (умов, методів, прийомів, засобів) організації освітнього процесу у закладах освіти [1, с. 175].

Прикметним є усвідомлення того, що соціальна відповідальність є не тільки регулятором, а й життєвирішальним елементом діяльності особи. У будь-якій ситуації людина вибирає свою позицію, спосіб поведінки з кількох можливих. Цей вибір детермінований її потребами, інтересами, внутрішніми настановами, зокрема морально-духовного характеру. При цьому відповідальність виявляється як міра свободи. І якщо свобода передбачає можливість вибору, то відповідальність — це оцінка вибору, учинків, рішень, оцінка користі чи шкоди їх для соціуму. Під впливом домінуючих у суспільстві норм буття, світогляду, морально-етичних якостей, внутрішніх переконань у людини формується власна оцінка вчинків, думок, дій, тобто складається власне бачення відповідальності.

Зважаючи на те, що трансформаційні процеси несуть в собі як позитивні, так і негативні тенденції у формуванні духовних ідеалів суспільства, не виключається можливість засвоєння молоддю спотворених, хибних духовних орієнтирів [2, с. 60]. Домінуючою соціокультурною орієнтацією сучасного студентства є орієнтація на отримання якісної і престижної освіти як засобу для подальшого успіху в економічній, політичній і громадській діяльності, фактору підвищення власної конкурентоспроможності в системі ринкових і демократичних відносин, кар'єрного росту, підвищення добробуту, утвердження свого статусу в колективі (і в суспільстві) та соціального престижу.

Водночас одним з пріоритетних завдань закладів фахової перед вищою освітою, є підготовка генерації фахівців, що є професіоналами своєї справи - з одного боку, мають високу професійну компетентність, інноваційне мислення, системний підхід до аналізу складних ситуацій, вміють орієнтуватися на сучасні технології, напрацьовувати власну стратегію професійної діяльності; з іншого - здатних на основі поєднання загальнолюдських і професійних цінностей реалізовувати індивідуальний спосіб життєдіяльності, реально оцінювати свої можливості та нести відповідальність за результати своєї праці [3].

Важливість розвитку соціальної відповідальності зумовлена тим, що вона виявляється в усіх сферах життєдіяльності особистості, є критерієм оцінювання успішності взаємодії з іншими членами соціуму, зумовлена як характером суспільних відносин, так і місцем індивіда у системі цих відносин. Різні підходи до розуміння відповідальності об'єднують те, що остання розглядається як форма контролю за діяльністю суб'єкта, що має на меті встановлення меж відповідальності суб'єкта діяльності. Соціально відповідальна особистість здатна: усвідомлювати свої обов'язки; виконувати суспільні норми та правила; готова відповідати за свої вчинки, їх наслідки і вплив на життя інших людей.

В межах системного підходу до визначення складових процесу

формування соціальної відповідальності виокремлюють такі: усвідомлення і прийняття здобувачами освіти норм і правил поведінки, що відповідає високому рівню сформованості соціальної відповідальності; формування, розвиток і поглиблення мотивів і мотивації процесу вдосконалення і самовдосконалення соціальної відповідальності; осмислення, опанування норм і правил соціально відповідальної поведінки, дотримання їх у повсякденній життєдіяльності; формування стійких переконань; прояв емоційно-вольового ставлення до власних дій у сфері соціальної відповідальності; самоконтроль, самооцінка своєї поведінки та внесення до неї відповідних коректив та змін.

Парадигми сучасної освіти в Україні, які спрямовані на гуманізацію та демократизацію всього навчально-виховного процесу, визначають нові пріоритети навчання і виховання, передбачають формування ініціативної особистості, здатної до раціональної творчої праці. Головною метою виховання має бути формування повновартісної, індивідуально вираженої, - всебічно розвиненої особистості, яка б гармонійно поєднувала риси національного, загальнолюдського, суспільно значущого та індивідуально неповторного. Розвиток соціальної відповідальності здобувачів освіти має передбачати участь у самоврядуванні; різних видах предметно-перетворювальної діяльності - як у господарсько-побутовій, так і продуктивній (суспільно-корисній, благочинній, науково-дослідній тощо); а також спеціальне навчання (можливо, з елементами тренінгу), що дозволить розширити когнітивні знання та отримати емоційний відгук і практичний досвід реалізації соціально-відповідальної поведінки.

Список використаних джерел

1. Звонар В. П. Соціальна відповідальність: еволюція системної парадигми . Формування ринкової економіки : зб. наук. пр. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». Спец. вип. : Праця в ХХІ столітті: новітні тенденції, соціальний вимір, інноваційний розвиток : у 2 т. Т. 1. С. 461–470.

2. Похресник А.К. Соціокультурні орієнтації студентської молоді трансформаційного суспільства. Молодь у сучасному світі: морально- естетичні та культурологічні виміри. К . 2001. С. 58 - 63.

3. Грищук В. Соціальна відповідальність: навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 152 с.

4. Ївженко Ю., Харитонова І. Теоретичні аспекти проблеми громадянського виховання студентів педагогічних спеціальностей. Нові технології навчання: збірник наукових праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Київ, 2021. Вип. 95. С.82–89.